

בעודשי"ת

שפע חיים

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק זצוקללה"ה

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

פרשת נח תשפ"ד

גליון ב' אלפים צ"ג

שנה מ' • גליון ב'

יוצא לאור ע"י

מכון הוצאה לאור "שפע חיים"

אגוד חסידי צאנז

רח' דברי חיים 5 • קרית צאנז נתניה

טלפון/פקס: 09-8820355

בארה"ב: 201-472-0556

תוכן הענינים

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

בעידן רעוא דרעוין ש"ק פרשת נח תש"ל

- עיקר השלימות בלימוד התורה / לכן יש נגד זה התגברות היצר במיוחד / מצות עשה של תורה שנוהגת בזמן הזה, ורבים יכשלו בעוה"ר / התגברות הטומאה שיפרשו ללמוד חכמות היצוניות.
- הדרך לחינוך הילדים במסורת מאבותינו הקדושים שהם ידעו והכירו מכשולות היצר ואיך ללחום בו, וגם היה להם סמיכה איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, והבעש"ט למד מאזיה השילוני / אלו שחדשו דרכים מדעת עצמם אם כי מתחילה היה נראה טוב בסוף הביא לידי שמד / זה שאמרו אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו, מלאך לשון שליח.
- ללמוד בדרך קמץ אלף וכו' / ללמוד חומש על סדר הפרשה, ומקור לזה במשנה באמת אמרו החזן רואה וכו', ובמכוון נקט לשון של הלכה למשה מסיני / אף שאבותינו הקדושים מסרו נפשם על כל קוץ שבחו"ל, מכל מקום ראו צורך לשנות ממה שאמרו בן חמש למקרא וכו' / למדו תורה לילד ביום שמלאו לו ג' שנים, ולא בחג השבועות כמו שכתוב בראשונים.
- כלל גדול שאסור לשנות מדרכי אבות בין לקולא ובין לחומרא / מאמר העצי חיים שלא ישנה אפילו צורת הבעיקטשע / לדעת שהם הבינו יותר טוב מאתנו, וגם לא עשו שום דבר עד שקבלו הוראה מן השמים, ולכן כל דבריהם והנהגותיהם בגדר לא תסור וגו' / חנוך לנער על פי דרכו וגו'.
- עם ישראל הצליח לעמוד בהרבה נסיונות וגזירות שמד, והאחרון הכביד שחידשו דרכים שהם חיקוי ממעשי הגויים / בזה עיקר חבלי משיח, ולכן אמרו ייתי ולא איחמיניה, שידע בעצמו שלא יוכל לסבול זאת וכמו עלי הכהן כששמע שנשבה ארון ה'.
- מהחפץ חיים שהיה מוחה על זה, ומחז"ל נגד לימוד חכמת יווגית / קטן היודע לדבר אביו לומדו תורה וכו' באופן אשר צוה לנו משה, שהוא היה מלמד האל"ף ב"ת של יוצאי מצרים.
- בחז"ל אלף נכנסים וכו' אחד יוצא להוראה, ומכל מקום גם השאר נשאר יודים נאמנים ולומדי תורה, ובזמנינו הרבה שונים ופורשים לתרבות רעה ל"ע / הסיבה לכך בגלל שהשורש לא טוב / זה שאמר 'כל מאן דהוה נקי אגב אימיה סליק', כשנתחנך בקדושה החל מלידתו / ללבוש כיפה לראשו, לעשות סעודת ברית בבשר / טוב אחרית דבר מראשיתו בזמן שהוא טוב מראשיתו.
- ביאור המסורה ג"פ יאמר / כך אומנתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך וכו' הכוונה שאומר לו איך לעשות המצוות בשינוי מדרכי אבות / מצדיקים שאין היצר מעיז לבוא לאיש ישראל שיעבוד עבודה זרה רק מביאו מן הקל אל החמור / מהדברי חיים נגד מה ששינו בסדר התפילה להכניס חזן עם משוררים / נגד אחד שהתיר להכפיל תיבות בתפילה ובסוף רבים באו לידי כפירה / נמרוד גבור ציד לפני ה' היינו שידע לטהר את דרכי הכפירה ולומר שזה שלפני ה'.

- קלקולם של בני דור המבול שהמציאו היתר לכל מעשי רשעותיהם / 'את האלקים התהלך נח' על פי מה ששמע מן השמים מבלי לשנות, ובכך החזיק מעמד והצליח גם כן לחנך בניו בדור המבול.
- לאחר פטירת האדם יש לפני הנשמה ל"ב אלף דרכים ורק אחד מהם מגיע לגן עדן, ועל זה ביקש דוד ינחני במעגלי צדק וגו' / זה גם בדרכי ה' בעולם הזה, וצריך רוח הקודש לדעת הדרך ילכו בה, כמו הבעש"ט שלא הורה דרך החסידות אלא כשראה עד סוף כל הדורות / אכן הרבה דרכים למקום ואלו ואלו דברי אלקים חיים, אבל לא כשהולך בדרכים עקלקלות, וזה שאמרו במדרש כאן כי צדיק ה' צדקות אהב וגו'.
- יש שלש פרשיות שנקראו על שמו של בן אדם: נח, בלק, פינחס / פינחס השיב את חמתי וגו' ולא כליתי את בני ישראל, ומאחר שאי אפשר לעולם בלא ישראל נמצא שהציל את העולם כמו נח בדור המבול / זמרי בן סלוא בא עם היתרים מסברתו, ופינחס אמר לא כך לימדתי ברדתך מהר סיני וכו', וגם נח לא שינה ממה שהורו לו מן השמים / קריאת פרשה זו כשמתחילים הזמן בשיבות להורות שלא לשנות מדרך הלימוד המקובל.



דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

גדול הנהגה מיגיעו יותר מירא שמים

- מספח"ק סידורו של שבת על מעלת אדם שנולד עם טבע רע ומשיכה לענייני גשמיות, ועם כל זאת הוא עובד על עצמו להתעלות במעלות העבודה.
- צדיק בן צדיק – טוב לו, כיון שהוא רגיל בטבע לעבודת ה' ואינו זקוק להילחם כל כך עם יצרו הרע, ודלא כצדיק בן רשע אשר רע לו.
- מעלת המלמד בן עם הארץ תורה, כי הוא צריך לעמול הרבה יותר ולהפוך טבעו לגמרי.
- רבי עקיבא שהיה בן גרים נקרא 'מעביר על מידותיו', כי היה צריך לעבוד על עצמו.
- מהמגיד מדובנא, שיש צדיק שזוכה למדרגותיו מבית אבות, אבל חשוב יותר הוא מי שצריך לעמול בכוחות עצמו.
- רק צדיק שצדקתו באה לו עקב יגיעתו, יכול להוכיח אחרים ויקבלו את דברי תוכחתו.
- משה רבינו נולד עם מדות רעות, כידוע העובדא מהמלך שראה את ציור פניו, אך הוא תיקן את עצמו.
- הדין ודברים בין נח למשה רבינו מי גדול ממי.
- מחלוקת החוקרים והמקובלים באיזה אופן צריך האדם לחיות עלי אדמות, אם שלא יהיה מושפע כלל מהסתות היצר ולא ימשך כלל אחר תאוות, או שמא עדיף לעמוד במלחמה תמידית נגד היצר הרע.
- יש דורשין את נח לגנאי, דכלפי אברהם אבינו שנולד אצל תרח ועמד בנסינות, אין זה רבותא כשנולדים עם טבע טוב והגון.

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

בעידן רעוא דרעוין ש"ק פרשת נח תש"ל

דיבר מזה [רק על שנתו את טעמו שבתחילת הפסוק הוא היה גבור ציד לפני ה', לפני במונת, ה' באתנחתא; ובעל כן יאמר כנמרוד גבור ציד לפני ה', לפני במרכא, ה' באתנחתא].

*

הנה האמת לאמיתה של תורה היא, שעיקר השלימות של אדם מישראל, שיוכל לזכות להתרבה בהשי"ת, הוא על ידי עסק התורה הקדושה, כשלומד תורה לשמה ומתקשר בתורה הקדושה בכל רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו וחמשת חושיו, כי התורה מקשרת בין ישראל לאביהם שבשמים (עין זוהר ח"ג עג, א), ומהאי טעמא אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד (ברכות ה, א).

ומזה סיבה למה שהיצר הגדול ביותר, ועיקר התגברות הטומאה, לבטל ח"ו מלימוד התורה. ותלמיד חכם צריך שימור (ברכות נד, ב), שבתלמידו חכמים מתגרה יותר מכולם (סוכה נב, א), ואמרו (ברכות ו, א) הני ברכי דשלהי מנייהו הני מאני דרבנן דבלו מחופיא דידהו, שהקליפות אינם חוששים ומפחדים מכלום רק מהדף גמרא שזה יסלק מהם את כוחם.

יש לחזור על הדברים אלפי פעמים מבלי להרפות, וכמו שהיצר הרשע חוזר ובא בפיתויו כל ימות השנה יומם ולילה בכל

בתורה"ק (בראשית ז, א) ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התיבה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה.

ובמדרש (בראשית רבה לב, ב) בא אתה וגו', כתיב (תהלים יא, ז) כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו וכו', זה נח וכו' עיי"ש, והאריך בזה וקני הקדוש זי"ע בייטב לב (בפרשתו, ובפרשת בא) לפי דרכו בקודש.

בתחילת הפרשה (ו, ט) אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח. ורבו מאוד הפירושים במקרא קודש זה, וגם אני אענה את חלקי דלכל נשמה יש חלק שלה בתורה הקדושה (שער רוח הקודש, הקדמה ג).

במסורה, הובא כבעל הטורים בפרשתו (י, ט) ג' פעמים יאמר, על כן יאמר כנמרוד גבור ציד לפני ה', על כן יאמר בספר מלחמות ה' (במדבר כא, יד), ולציון יאמר איש ואיש יולד בה (תהלים פו, ה). והנה אא"ו זי"ע ועכ"י (ייטב לב, בתחילת הפרשה) עורר לדקדק בניגון הטעמים, שעל צדיק נכתב תביר שהוא מפסיק כידוע, ועל תמים היה בדורותיו נכתב מרכא טפחא אתנחתא, ואילו היה תמים דבוק למעלה לא היה נכתב תחת צדיק תביר המפסיק עיי"ש, ועל דרך זה יש לדייק כאן שעל כנמרוד נכתב תביר המפסיק ועל גבור ציד נכתב מרכא טפחא, וקני הקדוש כאן לא

בין תרי"ג מצוות שבתורה רבים לא נוהגים בזמן הזה, ולפי מה שכתב הרמב"ם (ספר המצוות, בסוף מנין העשיון) רק ששים מצוות עשה הם שנוהגות בכל זמן ולכל אחד עיי"ש, ובלימוד התורה יש חובת מצוות עשה מן התורה בכל עת ובכל זמן, שנאמר (דברים ו; ז; ברכות כא, א) ודברת במשבתך כביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, ואמר רבא (יומא יב, ב) השח שיחת חולין עובר בעשה שנאמר ודברת במם ולא בדברים אחרים וכו'. הנמצא בדור

פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה (ברכות ה, א).

ענה לו המהר"ם שיק: ביטול תורה, זאת אין אני מוצא אצלי וביטול תורה פינד איך ביי מיר ניקס'ו. אמר לו זקד"ק: חלילה, לא התכוונתי לדברים כפשוטם, אלא היתה כוונתי באמירת 'יתלה בביטול תורה', שיתלה את תפילתו אל הש"ת שישלח לו רפואה שלימה בטענת ביטול תורה, כלומר שהיסורים מבטלים אותו מן התורה, ומאחר שרצונו ללמוד תורה, וגם העולם צריכים לו, לכן ישלח ה' דברו וירפאהו למען יוכל לעסוק בתורה בבריאות השלימה בלי ביטול והפרעה.

כשיצא זקד"ק לשוב לביתו, היה נרעש ונסער ושאל את תלמידיו הבחורים שהתלוו עמו: האם שמעתם מה שאמר רבה של חוסט? ויענו לאמר, שאכן שמעו מה שהעיד על עצמו שאינו מוצא בעצמו עון ביטול תורה. נענה זקד"ק ואמר להם: לא מכך היתה עיקר ההתפעלות שלי, אלא ממה שנשמע מדבריו שהוא כבר עומד אחרי 'פשפש ולא מצא', דהיינו שיהודי כבן תשעים שנה יכול להעיד על עצמו שהוא כבר פשפש ועבר על כל מעשיו אשר עשה בכל ימי חייו, ולא מצא בעצמו שום עון שבעבורו יבואו עליו יסורים, ובנוסף לכך לא מצא בעצמו גם עון של ביטול תורה, זה חידוש גדול בעיני, ועל כרחך שהיסורים שבאו עליו הם יסורין של אהבה, עכד"ק. (בשיעור חומש ורש"י פרשת בראשית תשל"ה, ועוד הרבה).

רגע ורגע, דיצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום, ומתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו (קדושין ל, ב), ותמיד צריך ללחום בו מחדש. בתחבולות תעשה לך מלחמה (משלי כד, ו) להשתמש בתכסים שמחליש ביותר את כוחו של השונא, ומאויבי תחכמי (תהלים קיט, צח) דממה שרואים שעיקר התגברותו נגד לימוד התורה יש לנו לדעת שבכך מבטלים את כוחו, וכאומרם ז"ל (קדושין ל, ב) כך הקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו וכו'.

המתבונן יראה שאין נמצא יהודי החרד לדבר ה' שלא יניח תפילין בכל יום, ושלא יקרא את שמע פעמיים בכל יום, או שיחלל שבת ח"ו, אבל בעון ביטול תורה רבה המכשלה, וכי מי יכול להתפאר שלא הלך בטל מן התורה, כמו הגה"ק מהר"ם שיק זי"ע שבהיותו וקן כבן תשעים העיד על עצמו שלא נמצא בו ביטול תורה.^א

^א מעשה היה אצל הגה"ק מהר"ם שיק זצוק"ל (ומעשה זה חשוב וחביב אצלי עד מאד, כיון ששמעתי מפי מוה"ר מענדל ז"ל, שהיה תלמיד חביב אצל זקד"ק בעל ייטב לב מסיגעט זי"ע, אשר היה נוכח בשעת סיפור זה המבהיל על הרעיון). כאשר זקד"ק מסיגעט בעל ייטב לב נסע לביקור חולים אצל המהר"ם שיק בעת שחלה את חוליו האחרון (וידוע גדול האהבה שהיתה בין צדיקים אלו, עד שכאשר התיישב זקד"ק שם והניח ידו על המיטה, נטל המהר"ם שיק את ידו של זקד"ק ונשקה ברוב חיבה. וגם זהו לימוד גדול כמה היו צדיקים נוהגים כבוד זה בזה, ואכמ"ל). היה זה ימים אחדים קודם הסתלקותו של המהר"ם שיק והיסורים גברו עליו עד מאד, והוא נענה ואמר לזקד"ק: איני יודע על מה ולמה באו עלי יסורים גדולים כאלו. השיבו זקד"ק:

נתמעטו ספסלי דבי מדרשא מן העוסקים בתורת אמת, כשלעומת זה מתגברים ועולים 'ישיבות' שלומדים בהם גם חכמת הגויים וחכמות חיצוניות, ועושים תורת ה' פלסתר. זה לא זמן כביר, שהטילו חרם בארץ ישראל נגד הלומדים לשונות אחרים וחכמות אחרות, וכמה ישיבות נסגרו בגלל שהשלטונות גזרו ללמד גם חכמות חיצוניות, וכל העולם נודעו כשבקשו לערכב קודש עם חול, ובזמנינו נפרץ הדבר, ואין שואל ואין דורש ואין מבקש. ואף אלו שלומדים תורה, בערוב ימיהם יוצאים לתרבות רעה רח"ל, כאשר מכל עבר נושבים וסוערים נגדם רוחות רעות להוציאם מבית המדרש, ולתופסם במצודתם, ואלף נכנסים לבית המדרש והלאוי שיהא אדם אחד מאלף מצאתי^א.

*

האמת לאמתו הוא שלא היו באים לידי כך אלמלי היו לומדים בקדושה ובטהרה, בדרך האבות שהורו לנו איך להרריך ולהנגך את הילדים, מבלי להתפתות מן הרשעים מכפנים ומכחויץ שהנהיגו דרכים חדשים, כי אז היה מתקיים בהם מה שנאמר (משלי כב, 1) חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה, על פי דרכו דייקא, בדרך אשר הורו לנו אבותינו הקדושים.

בנוהג שבעולם כשבאים לעשות ולסלול דרך כבושה לרבים לנסוע בו, שוכרים מהנדס בעל מקצוע שיש לו ידיעות רבות ומכיר מהי דרך ארוכה וקצרה

ממא הזה מי שמקיים זאת בעצמו, וכמו שהיה פעם בחורים ואברכים שהשכימו והעריבו בבית המדרש, ועשו לילות כימים, לילה כיום יאיר בדברי תורה, וכך גדלו להיות בקיאים מופלגים, לדעת כל שולחן ערוך חושן משפט בעל פה, ולזכור כל תוספות בש"ס. הלא אם השי"ת מצוה עלינו (יהושע א, ח) לא ימוש ספר התורה הזה מפך והגית בו יומם ולילה, איך יתכן לעשות אחרת. אין זאת אלא שהיצר מתגבר על כך בכל כוחותיו, הוא נותן לאדם לעשות הכל, לצום תעניות, לטבול במקוה של מים קרים, להתרוצץ ולעשות כל מיני מצוות, ורק מדבר אחד מונע אותו, מלימוד התורה הקדושה.

מה נאמר ומה נדבר, כל שיש לו קצת עינים פתוחות רואה בעליל שכוחות הטומאה מתגברים על לימוד התורה, ונגד תלמידי חכמים שעוסקים בתורה ודבקים בה ואין להם שום אומנות אחרת, לקיים מה שאמרו חז"ל (חולין פב, א) מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם, יכול אף לרברי תורה תלמוד לומר (תהלים נה, ב) צדק תדברון, והללו מתמעטים והולכים מדי יום ביומו. אוי לעינים שכך רואות ולאזנים שכך שומעות, וממש קצתי בחיי למה לי חיים כאלה ברור חושך ואפלה שכזאת, שבכל יום ויום התורה מתמעטת והולכת, ובחורים ואברכים נכשלים בדרך הסטרא אחרא, וכמה וכמה מבני ישראל תועים כשה אובד, מסתובבים כצאן בלא רועה, שאין מי שינהיגם ויורה להם הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשו, כיצד להתנהג ומה לעשות.

בעוונותינו הרבים ראיתי בני עליה והמה מועטים, עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה, כי

^א על פי המדרש (קהלת רבה ז, כח): בנוהג שבעולם אלף בני אדם נכנסין למקרא יוצאין מחוץ מאזה למשנה, יוצאין מחוץ עשרה לתלמוד, יוצא מהם אחד להוראה, הה"ד אדם אחד מאלף מצאתי.

מחבר ים התלמוד, והם סמכוני להורות ולדון, כאשר היה אתי בכתובים, אשר ידוע שהם קבלו איש מפי איש עד רש"י ז"ל כידוע לכל, ורש"י ידוע שקיבל איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, כמבואר ביוחסין ושאר ספרי היחוס, מה שאין כן הרב הנ"ל שלא למד ולא שימש לשום גאון או גדול מפורסם, ולזה נפל בשיבושא ודמיונות כוזבות רח"ל, ולכן אל תשמעו ולא תאבו לו ועלינו השלום, עבלה"ק. ומהידוע שרבו של הבעש"ט הקדוש זי"ע היה אחיה השילוני, והיה שומע ולומד תורה במתיבתא דרקיעא, והוא היה יכול לעשות דרך, והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון.

לא כן מי שמחדש דרך מדעת עצמו, שאף אם אינו מועה לגמרי ויתכן שיש בכך תועלת לשעתו, היודע הוא מה יהא אחריו, הלא כזאת עלתה לכמה טפשים ושומים שעשו דרך ואחרי ימים ושנים נודע שזה דרך תועה ובנתיבתו הלכו אלפים ורכבות לשמד. ולא שהיתה כוונתו לרעה, רק שלא היה ראוי לאותה איצטלא להיות מורה דרך לישראל.

זה הכוונה במה שאמרנו (הגינה טו, ב) אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו, ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו. ולכאורה יפלא וכי אם אינו דומה למלאך הוא כבר איש גרוע כזה שאין ללמוד תורה ממנו. אלא שללמוד דרך בתורה ועבודה יתכן רק ממי שהוא מלאך ה', מלאך פירושו שליח (ראה חגי א, יג ובמפרשים; מדרש תהלים קד, ז) כלומר שהוא שליח ה', כאשר נשמתו ירדה מתחת כסא הכבוד קיבלה שליחות להורות את ישראל ולהודיעם הדרך ילכו בה. ובכן אם דומה הרב למלאך ה' שקושר כתרים לקונו, והוא שלוהא

או דרך קצרה וארוכה, היכן מצויים אבנים וסלעים שעלולים להיות למכשול, מקומות הנועדים לשטפונות בחורף, או להישרף ולהתמוסס מקרני השמש הלוהטים של ימות הקיץ, וכיוצא בזה, ועל פי עצתו והדרכתו סוללים את הדרך למען יעמוד ימים רבים. ואם אחר כך יבוא אדם מן השורה ויגיד שהיה אפשר לחסוך ולקצר את הדרך, בזה יבוזו לו: שוטה ונבער מדעת מה אתה יודע ומבין בזה, במופלא מנך אל תדבר. והנמשל מזה למי שבא ללמד דרך בתורה ועבודה, וזה לראבונינו מעיקרי צרת הדור הזה שכל עם הארץ, שוטה ופתי, עומד ומייסד דרך חדשה, מבלי שיהא לו שום ידיעה והבנה היכן מצויים אבני מכשול של היצר הרע, וקורא על גפי מרומי קרת, בפרסומים בכתבי עת, שמצא את הדרך הטובה והיעילה, והכל נוהים אחריו.

זאת לפנים בישראל היה הדבר מסור ביד צדיקים קדושי עליון, שהיו דבקים בהש"ת, והיה להם התגלות ממלאכים מדי הדרך הטובה והישרה שיחזיק מעמד, מה שייך ואפשר לדור הזה ומה לא, ולא עשו שום דבר עד שקבלו רשות מהשמים שרשאי לעשות כן, ועד שנאמר לו לך בכוחך ובדרכך זה להדריך את בני.

בנוסף לכך היה צריך גם להיות מוסמך איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, וכדרך שכתב זקני הקדוש זי"ע בשו"ת דברי חיים (ח"מ ח"א, סימן כג): והרב הנ"ל רצונו לתת תורה חדשה מה שלא ידעם אדם, וחולק על האמת התורה שניתנה מפי הגבורה, כאשר קבלנו איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, וכן אני אם כי אני זעירא דחברייא קבלתי ממו"ח ולה"ה שהיה גאון עולם ומהגאון בעל

יששכר, מאמרי כסלו ג, יט). ועד כמה חמור הדבר שזקני הקדוש מסיגוט ז"ע ראה לנחוץ לעורר ולהוכיח על זה בדרשה לפני תקיעת שופר [נגד המתחדשים בדרכי הלימוד לתשב"ר (ראה ייטב פנים לראש השנה, אות נב)].

כמו כן אין לשנות מללמד חומש על פי סדר פרשת השבוע. ויש מקור לזה במשנה (שבת יא, א) באמת אמרו החזן רואה היכן תינקות קוראין, ופירש רש"י, חזן הכנסת המקרא שבעה הקוראים בתורה, ופעמים שאינו יודע היכן צריכין לקרות למחר, ורואה היכן קורין תינקות של בית רבן בשבת זו וכו' ויודע שהיא פרשה של שבת זו עכ"ל, הרי שתשב"ר היו לומדים בפרשה של שבת זו דוקא. ובתוספות יום טוב שם (א, ג) ציין על באמת אמרו שפירשו רבינו עובדיה מברטנורה בריש פרק ב' דתרומות עכ"ל, וזה לשונו שם: כל היכא דתנינן באמת אמרו כאילו היא הלכה למשה מסיני, שהרי בפרק קמא דשבת שנינו באמת אמרו החזן רואה היכן התינקות קורין ומדרכנן היא עכ"ל, ובדרך רמז יש לומר שאכן מסורת היא לנו עד למשה מסיני שיהיו התינקות קורין בפרשה של שבת זו, עד שהחזן שרוצה לדעת היכן צריכין לקרות למחר הוא רואה היכן תינקות קוראין.

ואחד המעמים בזה, שלא ללמד אותם ספר חומש כמו שלומדים איוה 'בוק' [ספר חול] להבדיל אלף אלפי אלפים הבדלות, רק לפי סדר הזמנים של השנה, ולא שילמדו פרשת נח באמצע ימות הקיץ. ויש גם ענין מצדיקים שחלוקת הפרשה, ראשון שני וכו' הוא לפי ימות השבוע ללמוד בכל יום, דהיינו ביום ראשון סדר

דרחמנא, יבקשו תורה מפיו. ואם לאו, אלא שמחדש ואומר משכלו הנבער והשנתו המטופשת, ואפילו אם הוא כן חכם אבל אין לו הדבקות בהש"ת באופן שיוכל לדעת ולראות כל מה שעתיד לצאת מזה, אז אל יבקשו תורה מפיו.^א

*

על כגון זה יש להמליץ (ישעיה מו, יז) מהרסיד ומחרכיך כמך יצאו [היינו שממך ומקרבך צצו ויצאו המהרסים והמחריבים], כי לא מחכמה היא לייסד דרך החינוך, והלימוד אלא צריך לזה דעת קדושה.

אבותינו הקדושים מדור דור, ועד למשה רבינו ע"ה, נהגו ללמד עם הילדים באופן של הגיית האותיות והנקודות, קמין אל"ף א, קמין ב"ת ב וכו', ולמדו עמהם כך במשך חדשים, או אפילו חצי שנה עם ילד שלא היה בעל כשרונות, עד שהצליחו לקלוט ולדעת קריאת האותיות והמלים ('עברי'). הם בקדושתם גם כן השכילו לדעת שיש אופנים ודרכים אחרים [יותר קלים], ומה שאנחנו מבינים הם בודאי השיגו וידעו, ובכל זאת לא רצו בכך, והרעישו והוכיחו שאין לשנות (עין ייטב לב, ריש פרשת בא; ייטב פנים לפסח, בפרושים על ההגדה, בשאלת הבן הרשע; בני

^א בשו"ת דברי יציב (יר"ד סוף סימן קלט): שזה שאחז"ל אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו וכו', ותמהו דמי עלה לשמים וראה מלאך לידע הסימן. ולפענ"ד שאם הרב דומה למלאך שאין בקי בהיות עולם הזה ובדורות שלמטה, ופוסק תמיד כתורה מן השמים שנמסרה לנו מסיני ועל ידי חז"ל דור אחר דור בלי שינוי כלשהו, אז יבקשו תורה מפיהו דייקא, שנדע רק מה שקבל מרבו עד משה מפי הגבורה ודו"ק.

ובדרורות האחרונים קמו רשעים
מתחדשים בדרכים חדשים
אשר לא שערום אבותינו, לומר שיותר קל
וגוח ללמדו יחד האותיות והנקודות (אָ בּ גּ דּ
ך) מבלי להגות צורת האות והניקוד, כאילו
קמאי וקמאי דקמאי לא השכילו כמותם.
וכן פיהם ידבר עתק שלא נכון ללמד חומש
לפי פרשת השבוע רק על הסדר. וכבר מאז
התריעו נגדם רבותינו הקדושים שזה יביא
לידי אפיקורסות, ואלו שהיו רחוקים מדרך
הבעש"ט לא הבינו זאת, דמה הברל יש
איך מלמדים אותו צורת האותיות, והלא
באופן זה יקלוט יותר מהר ותוך כמה
שבועות כבר יידע לקרוא, ובלימוד החומש
על הסדר יהא בקי בכל חמשה חומשי
תורה וגם לרבות נביאים וכתובים. אבל
הצדיקים בדעת קדשם הבינו כי לא טוב
הדבר, ואפילו לא נתנו כל כך ללמוד נ"ך
(ראה הוספות מהרצ"א בספר סור מרע ועשה טוב,
אחרי סעיף פ, אות ד).⁷ והיום כבר רואים
התוצאות, דאלו שהלכו בדרכי אבותינו
הקדושים ולמדו על הדרך שהורו, גדלו
לתפארת גאוני ארץ, מאות בעלי בתים
שסיימו את הש"ס, ובחורים שכל חשקם

הקריאה של כהן, וכיום שני של לוי, וכן
הלאה, וכמה עמוקים דרכיה של התורה
הקדושה ברזון דרוזן.

עוד זאת ראינו, דהגם שחז"ל אמרו (אבות
ה, כא) בן חמש שנים למקרא, בן עשר
למשנה וכו', בן חמש עשרה לתלמוד, מכל
מקום לא נהגו כך, אבותינו הקדושים
שמסרו נפשם על כל קוץ וקוץ שבדברי
חז"ל בדבר הזה ראו לנחוץ לשנות את
הסדר. ועד שלש שנים לא למדו עמו כלום,
שכך הבינו מדברי התנחומא (קדושים יד, ועין
רש"י אבות שם) על הפסוק (ויקרא יט, כג) שלש
שנים יהיה לכם ערלים (ועין רמ"א שו"ע יור"ד
סימן רמה, ה, ובבאור הגר"א אות יטן שו"ת דברי
יציב, יור"ד סימן קלג), ועד אז הקפידו שלא
לגזוז שערותיו, רק היו מחברים כיפה על
שערותיו שלא ילך בגילוי הראש (ועין שו"ת
דברי יציב, חלק ז, סימן צב אות ח), וכשמלאו לו
שלש שנים הוליכו אותו לחדר. ובדברי
הראשונים כמלאכים יש על זה סדר שלם
מה לעשות אז (הרוקח סימן רצו; כל בו סימן ער;
ש"ך יור"ד שם סק"ח; ועין דברי יציב שם אות ג).
ולכל דור יש דרכים אחרים, אשר מגלה ה'
סודו לעבדיו הצדיקים להורות הדרכה לפי
דרכו של הדרו, ואצלינו לא נהגו לעשות
הסדר כהג השבועות [כמבואר בראשונים
הנ"ל], רק ביום שנעשה בן שלש שאז הולך
ללמוד תורה (ועין שו"ת דברי יציב, אור"ח סימן
רכו אות ג). ואחרי זה [כשגדל קצת] התחילו
ללמדו חומש, ומיד שידע כמה פסוקים
כבר התחילו ללמד אותו פירוש רש"י, ולא
המתינו עד שיודע ללמוד כל הפרשה
כולה, ומיד התחילו ללמדו משנה, ואחרי
שהשכיל לדעת כמה משניות כבר התחילו
ללמוד עמו גמרא (ועין מעין גנים [למהרצ"א
מדינוב] פרק יב אות ו). ובדרך זה צמחו וגדלו
גאוני ארץ.

⁷ המתבונן במאורעות שבספרי הנביאים,
שהכל תורה שלימה ועמוקה, והתורה
מכסה שם דברים נעלמים ונסתרים
שלמעלה מהבנתינו... ויתכן שזה הטעם
למה שלא נהגו אצלינו ללמוד נ"ך עם
ילדים, ואם למדו היה זה רק מעט בספר
משלי או תהלים, כי לא רצו להביא לידיעת
הילדים בני זמנינו את כל הסיפורים
הכתובים על פי פשוטם, איך שחטאו
בניאוף, ועבדו עבודה זרה פעם אחר פעם,
מחשש שהסיפור יעשה בהם רושם במוחם
הצעיר וזה ישאר אצלם בראש, לכן מצאו
לנכון לקיים בזה מה שאמרו (ברכות כח, ב,
ועין צל"ח ומגיד תעלומה שם) מנעו בניכם
מן ההגיגין וכו'. (מתוך דברי קדשו בשיעור
חומש ורש"י פרשת ואתחנן תשל"ג)

עשר שנים הם הבינו ברגע אחד. וזאת בנוסף למה שלא עשו שום דבר עד שהורו להם כך מן השמים, וכמו שכתב זקני הקדוש זי"ע בישמח משה (הפמרת ראה) שהמדריגה היותר גדולה שיהיה כל כך דבוק באלקים עד שיוזנו השי"ת תמיד בדרך יבחר, ולא ידבר כי אם ברצון השי"ת מה שישים אלקים בפיו, ולא יתנועע כי אם ברצון השי"ת וכו', וזה שאמר הכתוב (ישעיה נה, יג) וכל בניך למודי ה', שלעתיד יהיה הכל במדריגה שיהיה למודי ה' בכל עשייתם ותנועותיהם ודבורם וכו' עיי"ש. ואם הם אמרו עשה כך לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין וכו' (דברים י, יא וברש"י).

זמי שסר מן הדרך שהורו הם, ללכת בדרכים אחרים, הריהו מתיצב על דרך לא טוב ורע לא ימאס. דאף אם הבן יידע לקרוא טוב, ויהא בקי בחמשה חומשי תורה, עדיין אינו בטוח שלא יתגדל להיות אפיקורוס או מכת הקראים רח"ל, אבל אם ילמדו אותו אל"ף ב"ת בדרך שלמדו אבותינו הקדושים יחזיק בה עד יום מותו, דכשאינו עושה סתם רק שיש לו דרך מיוסד הרי הוא תקוע כיתד שלא תמוט, וכאילו ששרשיו מרובין שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מוזיון אותו ממקומו (ראה אבות ג, יז), ונהרות מים רבים לא ישמפוהו.

זה שאמר הכתוב, חנוך לנער על פי דרכו, דרך כזה אשר גם כי יזקין לא יסור ממנה, שעד זקנה ושיבה לא ימוש מפיו מעם הדבש שלקק כשלמד את האל"ף ב"ת ביום שנעשה בן שלש, ואל תחנך אותו בדרך של שומים שיעביר אותו על דעתו ועל דעת קונו.

ונפשם בתורה, ומאלו שלא הבינו זאת לנכון יצאו לתרבות רעה, ומדינות שלמות התדרדרו עד לשמד.

*

אוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, עוד נותר קומץ קמץ של יהודים הנאבקים לאחוז בדרכי אבות הקדושים, והם ממש במצב של פרפורי גסיסה מרוב התגברות המומאה נגדם ככל מיני תחבולות שונות, לקבל מן הכופרים וליך בדרכיהם, כדי שבסוף יהיו נמשכים אחריהם לגמרי ללמוד בבתי ספר שלהם, ויבואו לכל מיני שמדיות, בהיותם סוטים מן הדרך שסללו האבות הקדושים, אשר רק הם ידעו לנכון איך אפשר להכניע כח המומאה, ולא אנחנו שומים ופתאים בדעתינו הפעוטה, ועל זה נאמר (דברים יז, ד) לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים, גבול שנבלו ראשונים לא תסיג⁷ (שבת פה.).

וזה נוגע לכל תנועה ותנועה. פעם כשהלכתי עם מו"ח [מזויו"ר] זצלה"ה בעל עצי חיים כשיצא לטייל בגינה עקב חולשתו, אמר לי בתוך הדברים: הנה אצלינו בסיגוט לובשים בעקימשע המצויירת בפסים, ואצלכם בצאנו בציורי פרחים, אם יתנו לי כל הון דעלמא לא אסכים ללבוש בעקימשע כוונתה לובש ולשנות ממה שלבש אבי, עכדה"ק. כך היה דרכם של צדיקי אמת, שנהרו מבלי לשנות שום דבר ממה שעשו אבותיהם, בידיעה נאמנה שהם הבינו יותר טוב ממני, ומה שאני משיג אחרי עמל של

⁷ 'חייב כל אדם לבלתי שנות מנהגם, דאמרינן מנלן דמנהגא מילתא דזיא. שנאמר אל תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים' (תשובת רב שרירא גאון, הובא בטור חו"מ סימן שסח).

שמי שיכול לסכול ולחיות, כשרואים איך שכל יום ויום יותר גרוע ומקולל, הרי הוא נגוע במדת אכזריות. זה שאמר האמורא הקדוש ייתי ולא איחמיניה, [לא בדרך איחול ובקשה, אלא שהניד המציאות] שיודע אני בעצמי שלא אוכל לראות זאת אלא אמות כמו עלי הכהן.

*

והשורש פורה ריש ולענה היה כבר מלפני כמאה שנה. וסח לי יהודי אחד שהיה אצל הקדוש בעל חפץ חיים זצ"ל, ושאל אותו כמה דברים (שאיני יכול לומר ברכים), וכידוע היה לו פה קדוש ונוהר מאוד בדיבורו, ולמשמע שאלתו נהיה חיור כסיד ונענה ואמר: לפני ששים שנה (ועכשיו זה כבר מאה שנה) כשזה התחיל אז צעקתי והתרעתי מספיק על זה, ולא שמעו לי, ומה אני יכול לעשות עוד. וכן שאר הצדיקים ועקו ומחו נגד זה, ואפילו אלו שלא היו מתלמידי הבעש"ט, כולם הבינו וראו כי לא טובה הדרך. ובימי חכמינו ז"ל כבר מצינו (מוטה מט, ב; בבא קמא פג, א) שאמר רשב"ג אלף ילדים היו בבית אבא, חמש מאות למדו תורה וחמש מאות למדו חכמת יוונית, ולא נשתייר מהן אלא אני כאן ובן אחי אבא בעסיא עיי"ש, וכמה קוננו ובכו חז"ל על לימוד חכמת יוונית, וגם בוהר חדש מאריך בזה.

ובעונותינו הרבים כדור הזה מקילים ראשם במה שאסרו קמאי, כשמצד שני ממצויים חומרות חדשות אשר לא שערום אבותינו. עלינו לילך בדרך כבושה לרבים שהנחילו לנו צדיקי אמת, מבלי לזוז זיו כל שהוא לא לימין ולא לשמאל, לא לשנות אפילו בכחוש השערה מדרך אמת שהורו לנו אבותינו הקדושים. ומצינו (סוכה לב, ב) שרב אחא בריה דרבא

*

הרבה נסיונות עברו על בני אומתינו, גזירות שמד ואינקויזיציות, ועל אף הכל החזיקו מעמד, ונתקיים בהם (ישעיה נד, יז) כל כלי יוצר עליך לא יצלה וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעו וגו'. עד שבאו בה פריצים וחללוה בעזיבת דרך האמת וחקיו מעשי הגויים וכומריהם, ומתוך כך יורדים מטה מטה, וכל מה שבונים נהרס ומה שמעמידים ומייסדים נשקע בתהום הנשיה, ואין לך יום שאין קללתו מרובה משל חברתה. וכי היכן רואים היום תלמידי חכמים בעלי הוראה יראי ה' אמיתיים. ותורה הקדושה חוגרת שק וזועקת על שנתנוה בירי זרים.

בזה הם עיקרי חבלי משיח, שעל כך אמרו כמה אמוראים הקדושים (פנהדרין צה, ב) ייתי ולא איחמיניה, והוא פלאי מה שלא רצה ליכות לחיות לימות המשיח, אלא לפי שראה הדור של שמד שיהא קודם ביאתו, אשר עתידה תורה שתשתכח מישראל (שבת קלח, ב), שיתרוקנו חדרי תורה וילכו אחר ההבל ויהבלו, וכמו שכתוב בוהר הקדוש, ואת זה לא היה מסוגל לראות לכן ביקש ולא איחמיניה.

וביותר נראה, המצינו בעלי הכהן כששמע שנשבה ארון האלקים ביד פלשתים, ויפול מעל הכסא אחורנית בעד יד השער ותשבר מפרקתו וימות וגו', וכלתו אשת פינחס הרה לָלֶת (פירושו ללדת - רש"י) ותשמע את השמועה אל הלקח ארון האלקים ותכרע ותלד כי נהפכו עליה ציריה, וכעת מותה וגו' (שמואל א' ד, יח-ב). ובעת מלחמת העולם הראשונה אמר כ"ק אאמור"ר זי"ע, שאכזריות ירדה לעולם שיכולים לשמוע ולסכול צרות כאלו, אבי ז"ל לא היה מסוגל לחיות עכשיו, עכדה"ק.

ליורה של סממנין לצבוע עולה לו צבעו או אינו עולה, כלומר כל הלומדים לפני חכמים עולה להן תורתן להגין עליהן מן החטא וכו' עיי"ש ובמהרש"א.

והנראה לבאר בזה, דהנה בימי חז"ל אמרו (קהלת רבה ז, כח) בנוהג שבעולם אלף בני אדם נכנסין למקרא ויצאין מהן מאה למשנה, ויצאין מהן עשרה לתלמוד, ויצא מהם אחד להוראה וכו' עיי"ש, ואף אלו שלא יצאו להוראה, דלא ידעו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, היו לפחות יוצאין למשנה ולתלמוד, ונשארו יהודים נאמנים לה' ולתורתו. וזכורני גם מימי נעורי שהיו יושבים ועוסקים בתורה מתוך הדחק בעוני וברעב, כמה ישבו יחד על קרש אחד ולמדו חמש עשרה ושש עשרה שעות ברציפות, ויצאו מהם תלמידי חכמים יראי ה', כמה מהם נתעלו להיות מנאוני ארץ והשאר סתם יראים שלמים. ואילו בדור הזה, איני רוצה לומר אבל ההכרח לא יגונה מלומר, כמה וכמה יוצאים לתרבות רעה רח"ל, ואין דברינו מרשעים וטמאים דהיינו רבותיהו מלכתחילה, אלא מאלו שמתחנכים לתורה, שהאב רוצה להדריך את בנו בדרכי התורה והיראה ומכנים אותו ללמוד תורה, ובעוונותינו הרבים כמה מהם נופלים ופורשים, ולא זו בלבד שלא מתגדלים להיות לומדים ותלמידי חכמים אלא שעוד יוצאים לשמד ואפיקורסות.

ואם חכמינו ז"ל ערכו חשבון כמה נכנסים וכמה יוצאים, הרי שבימינו מפחדים לעשות חשבון כמה נלכדים ברשת הטומאה ל"ע. והאב מר לו כמרה ומקלל יום לידתו, חושך ולא אור, וזועק ומקונן במר נפשו בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו

היה מהדר אחרי הדם שומה הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא עיי"ש, דמאחר שיצא מפי רבו דמותר אפילו תרי וחד, ידע נאמנה שזה מותר ושאין מקום להחמיר.

על זה אמרו (סוכה מב, א) קמן היודע לדבר אביו לומדו תורה וכו', תורה מאי היא, אמר רב המנונא (דברים לג, ד) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב. הורו לנו בזה שאזיה תורה ללמד לתינוק, ומה הדרך ללמדו, הכל מקובל ממה רבינו אשר צוה מורשה קהלת יעקב מדור דור. משה רבינו היה המלמד של דור ויצאי מצרים, שתחילה לא ידעו אלא לשון מצרית, כדמצינו (פסקתא כא) משל למלך ששלח את בנו למדינת הים ולמד לשון בני הים וכשבא ממדינת הים התחיל מדבר עמו בלשונו, כך לפי שהיו ישראל בארץ מצרים ולמדו לשונם, כיון שבאו לפני הר סיני התחיל הקב"ה מסיח עמהם בלשון אנכי אנוך וכו' עיי"ש, וכן הוא בפיוט (ליום א' דשבועות המתחיל או בכתב אשורית), ונצרך משה ללמדם אל"ף ב"ת. וכאשר תורה צוה לנו משה מורשה אופן ודרך הלימוד, כך מורשה קהלת יעקב לדורותיהם, ולא כפי המצאת הראש שלנו ח"ו. ולכן דייקא אביו לומדו תורה, כאשר למד הוא מאביו, ואביו מאביו, באותו הדרך שלימד משה רבינו לגרשום ואליעזר, ואהרן את נדב אביהוא, ואז כאשר יחנך לנער על פי דרכו [הדרך שהוא התחנך בה] גם כי יזקין לא יסור ממנה.

*

בנמרא (היגה טו, ב) שאל נימוס הגרדי את רבי מאיר כל עמר דנחית ליורה סליק, אמר ליה כל מאן דהוה נקי אנב אימיה סליק כל דלא הוה נקי אנב אימיה לא סליק. וברש"י, כל צמר שניתן

על כך נאמר (קהלת ג, ח) טוב אחרית דבר מראשיתו, בזמן שהוא טוב מראשיתו (רש"י שם, ומקורו בירושלמי חגיגה ט, ב), אם אתה רואה שטוב אחרית דבר תדע שזה טוב מראשיתו, ואם רואים אחרית לא טובה בידוע שלא היה טוב מראשיתו, דאלמלי קיימו בו חנוך לנער על פי דרכו היה מתקיים בו גם כי יזקין לא יסור ממנה.

*

זה דבר המסורה. על בן יאמר בספר מלחמות ה', שרק על ידי הלימוד בספר התורה הזה אפשר ללחום מלחמת היצר. ושואל על בן יאמר כנמרוד גבור ציד לפני ה', רצ"ל דלמעשה הלא רואים דלא כל עמר הנחית לזירה סליק, ויש גם כאלה שסופם כנמרוד גבור ציד, ושנה ופירש קשה מכולן (פסחים מט, ב). ומתרג' ולציון יאמר איש ואיש יולד בה, ציון רומז לתורה, ועל דרך שדרשו (ברכות ה, א) אוהב ה' שערי ציון (תהלים פג, ב) שערים המצויינים בהלכה, יולד בה רצ"ל שמיד מלידתו צריך להפרישו לתורה, ולשמור עליו שלא תשלוט בו המומאה, לחשוב על כך בכל עת ובכל שעה, ולבקש רחמים ותחנונים שנהיה אנחנו וצאצאינו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה, למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה.

זאת ועוד, בשביל לנצח במלחמות ה' בגבורים לא די להיות יאמר בספר, אלא תלוי איך הוא אומר בספר, שלא יתעה בעצת היצר ללמוד באופנים ודרכים זרים. שעל כגון זה נאמר (שבת קה, ב) שכך אומנתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובר, בתחילה לאו דוקא אומר לו שילך ויעשה עבירה אלא עשה כך, כלומר עשה מצות עשה

בי (ישעיה א, ב), שאני גדלתי אותם לתורה והכנסתי אותם למקום תורה, והם פשעו בי, ששגו ופירשו והפכו להיות כופרים בתורה מן השמים רח"ל, ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן.

והסיבה לכך בגלל שהשורש לא טוב, כמו שאין עץ נופל ונעקר רק כאשר שרשיו רקובים; ומשורש מר לא יצא מתוק, ואף אם מגדל פירות מי יודע אם יהיו ראויים לאכילה. זה שהשיב רבי מאיר כל מאן דהוה נקי אנב אימיה סליק, אם הצבע עולה או לא זה אינו תלוי במיב הזורה והצבע, אלא באם הצמר נקי אנב אמו, והנמשל מזה לתלמידים הלומדים לפני חכמים האם עולה להן תורתן להגין עליהן מן החטא, שהכל תלוי כיצד נתגדל ונתחנך משנולד מאמו.

ואין צריך לומר שזה תלוי עוד בלפני הלידה, האם אביו ואמו התנהגו בקדושה ובטהרה, כי על עץ פרא לא גודלים פירות טובים, אלא שגם אחר כך בגידולו וחינוכו כל דבר עושה בו רושם, כגון זהירות בכיסוי הראש, וכמו שנהגו בבית זקני הקדוש מצאנו זי"ע שמיד כשנולד התינוק הלבישו לו כיפה וקשרו אותה שלא תפול. והאם נערך לו סעודת ברית מילה בבשר כדת לעשות, בידוע מה שאמרו צדיקים המאלו הילדים שנעשה להם סעודת ברית במאכלי חלב לא יצאו טובים וכשרים. ואלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזולזין בהן, ולא הודע להם שכל שינוי קל פוגם. ורק אם עושה הכל בדרך אמת מבלי להיות נמשך אחרי המסיתים ומדיחים, ה' בעוזרו להיות לו זרע ברך ה', ואז גם כי יזקין לא יסור ממנה.

והיא העולה לרצון לפניו ית"ש. על כן יאמר בספר מלחמות ה', רצ"ל שעם הספר נלחם כלפי מעלה, שידע לטהר את השרץ בק"נ מעמים ולהוכיח שדרך כפירה ומינות הוא הדרך הטובה והישרה. ולציין יאמר איש ואיש ילד בה, ציון היינו לימוד התורה בשערים המצויינים בהלכה וכנ"ל, איש ואיש יולד בה, פירוש שכל אחד מתגדל בה באופן שונה, כמו שאמרו (יומא עב, ב) זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו סם מיתה, היינו שאם לומד בדרך האבות או לימודו סם חיים, ואם לומד בדרך עקש וזר תורתו נעשה לו סם המות, ועם הספר יהא אפקורוס, ושנה ופירש קשה מכול. על כן יאמר בספר מלחמות ה' היינו שלא די כמה שילמוד בספר התורה הזאת, אלא יחד עם זה צריך ללחום מלחמות ה' נגד המסיתים ללמוד על פי דרכם הטמא.

*

בכך היה גם קלקולם של בני דור המבול, שהעמידו פנים לעשות כל מעשיהם המקולקלים בדרך היתר, כגון מה דאיתא במדרש (בראשית רבה לא, ה) וכך היו אנשי המבול עושים, היה אחד מהם מוציא קופתו מליאה תורמוסים, והיה זה בא ונוטל פחות משהו פרוטה וזה בא ונוטל פחות משהו פרוטה, עד מקום שאינו יכול להוציאו ממנו בדיו וכו' עיי"ש. וזה אומרו (בראשית ו, יא) ותשחת הארץ לפני האלקים, שכל מעשי ההשחתה נעשה באופן שכביכול רציו לפני האלקים, אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און (משל ל, ב).

ואחד היה ברור הוזה נח איש צדיק, ולא הוא לבד אלא שגם את בניו הצליח לחנך בדרך הישר, אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו (בראשית ו,

של תורה כך ובאופן זה, שלא בדרכי האבות, ובוזה מדרדר אותו עד לעבודה זרה. כך אמרו כל הצדיקים שאין הבעל דבר בא לאדם מישראל מיד להסיתו ולהדיחו לענוד שתי וערב ולהשתחוות לעבודה זרה, כי יודע שבודאי לא ישמע לו, אלא כך דרכו של היצר וגונדא דיליה המשומדים לבוא אצל שלומי אמוני ישראל, להתעותם שיסמו מדרך אבות, ומזה מקור נפתח לכל עבירות החמורות.

בדוגמא יש לציין בענין השינויים בסדר התפילה, שוקני הקדוש בשו"ת דברי חיים (אור"ח חלק ב' סימנים ז"ח-י) כותב לאלו שהכניסו בבית הכנסת חזן עם משוררים לערוך את התפילה בשירה יפה, והוכיחם על שמשנים בסדר ואופן התפילה הנהוג מימי קדם, עיי"ש בדבריו הקדושים. והיה אחד שלא היתה רוח חכמים נוחה הימנו, וכן זקני הקדוש, שבתפילתו היה נוהג לחזור על התיבות, ומענתו בפיו שכך מוצאים גם לנעים זמירות ישראל בספר תהלים שכופל את הענין בשיר מליצתו, וחשב כבערותו שבדרך זמרה מותר להכפיל תיבות בשביל להתאים להניגון, ובסופו של דבר בא לידי מכשול והעביר רבים מן הדרך שהגיעו עד לכפירה ומינות, וכל זאת בגלל שנמה מדרך הנהגה והמקובל מדור דור. ובמחילה מכבודו, ובאמת אין להטיל בו דופי ואשמה כי משגה היתה זאת בידו, דלא ידע עד היכן הדברים מגיעים. והוא רחום יכפר עון.

ויורמוז עוד בדברי המסורה. על כן יאמר כנמרוד גבור ציד לפני ה', ופירש רש"י, צד דעתן של בריות בפיו וממען למרוד במקום וכו' עיי"ש, ולדרכנו יש לפרש ככוונת אומרו לפני ה' שהיה ממעה אותם שכך נכון וראוי לעשות לפני ה',

אִירָא בספרים הקדושים שלאחר פטירת האדם כשנשמתו עולה למעלה, יש לפניו ל"ב אלף דרכים שכולם הולכים לשאול ואברון, ורק דרך אחד יש בנייהם שמגיע לאור באור החיים.¹ והיינו שבתחילת הדרך לא ניכר להיכן זה מוביל, וכל הדרכים שוים, וכשה' בעוורו מוצא את הדרך ישכון אור, ועל זה נאמר (תהלים כג, ג-ג) ינחני במעגלי צדק למען שמו, גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. ואף התנא האלוקי רבן יוחנן בן זכאי

¹ בספר דרך חיים למוהרר"ז (פרק א) בשם מדרש הנעלם: כשהאדם נפטר מן העולם הזה, המלאכים המלוין לאדם עולים עם הנשמה מהלך ת"ק שנה, והם עולין לשמי מרום ואומרים אם יש זכות לנשמה ההיא תעלה מאליה, וקודם שיעלו הם מניחין אותה במקום שיש ל"ב אלף רבבות נתיבות, מהם ישרות ומהם עקלקלות, וכולן נקראות מוקשי מות דרכי שאול... ובזמן שהנשמה נכנסת בשום נתיב מנתיבות הללו הכלב רואה אותה, ומיד הוא צועק, וכששומעין המזיקין ומלאכי חבלה את קולו הם יודעין שיש שם נשמה, ומיד הם באין ותופשין את הנשמה, והם קולעין אותה שנאמר (שמואל א' כה, כט) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע, עד שמשליכין אותה לגהינם. ודוד המלך ע"ה ביקש מלפני הקב"ה שיצילהו מאותו כלב שנאמר (תהלים כב, כא) הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי. ובין אותם הדרכים יש דרך אחד שנקרא אורח חיים... הוא חושך עד מהלך ג' ימים... ומשם ואילך כולו אור שנאמר (משלי ד, יח) ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום, עד העולם הבא שנקרא אור יום... ואותו מקום שהוא חושך נקרא גיא צלמות, ועליו בקש דוד המלך ע"ה שיהיה כולו אור, אמר לו הקב"ה אל תירא אותו שאני אלך עמך באותו מקום, באותו שעה התחיל דוד לשורר ואמר גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. (והביאו החיד"א בעבודת הקודש צפורן שמיר סימן יג, ובראש דוד פרשת כי תבוא).

ט), ויולד נח את שם שהיה כהן לאל עליון (שם יד, יח) ויעקב אבינו ישב בבית מדרשו (זוהר ח"ב דף ערה ב; רש"י בראשית לו, ג), ואת יפת שעליו נאמר (בראשית מ, כו) יפת אלקים ליפת, ואפילו חם שבסופו קלקל מתחילה צדיק היה דאם לא כן לא היה נכנס בתיבה וניצל מהמבול (ועיין יפה תואר כמ, ה בד"ה בזכות תולדותיו; נור הקודש ל, ו). והתמיה מתעוררת איך החזיק מעמד כדור טמא כזה שעליו אמר ה' (בראשית ו, ז) כי נחמתי כי עשיתם, וכולו נמח מעל פני הארץ, ואף האויר היה טמא ומטומא (ראה חן טוב, פרשת אחרי, בפסוק וכמעשה ארץ כנען), נחא נח עצמו שהיה בן חמש מאות שנה אבל איך הצליח לחנך את בניו, ואף כדור מושחת כזה אלה תולדות נח כשרים וטובים. על זה אומר הכתוב את האלקים התהלך נח, שנביא היה (אבן עזרא, בראשית ה, כא), ולא עשה שום דבר מבלי שיקבל הסכמה מן השמים, ובכחינת כל בניך למודי ה' הנ"ל, ומיד שנוולד לו בן הלך לדרוש את ה' איך להתנהג אתו וכיצד לחנך אותו, והיא שעמדה להם להישאר בצדקתם, ומהם הושתת העולם אחר המבול, כיון שנח שם אורחותיו על פי מה שהורו לו מן השמים.

זה שאמר הכתוב, ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התיבה, ואיך זה שלא רק נח הוקן שעוד למד אצל מתושלח, אלא גם בניו שנוולדו ונתגדלו כדור המבול עומדים בצדקתם וראויים להכנס אל התיבה, על זה מפרש ואומר, כי אותך ראיתי צדיק לפני, שתמיד אתה עומד לפני ה' ושוואל כדת מה לעשות, ולא למדת מדרכי הרשעים למיניהם, ובוזה גדול כוחך להשאיר בצדקתך אתה וזרעך אחריו אף כדור הזה.

שאתה וכל ביתך ראויים לבוא אל התיבה - מסמך המדרש את הכתוב כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחוו פנימו, צדקות לשון רבים, דהרבה דרכי צדק יש (ראה נועם אלימלך, פרשת בראשית, ד"ה א"י כי צדיק ה') וכולם אהובים לפניו, וכאומרם ז"ל (הגינה ג, ב) בעלי אספות אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מממאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין וכו', כולם נתנו מרועה אחד אל אחד נתנן פרנס אחד אמרן מפי ארון כל המעשים ברוך הוא וכו' עיי"ש, אבל רק כאשר ישר יחוו פנימו ולא מי שהולך בדרכים עקלקלות. בית שמאי ובית הלל אלו ואלו דברי אלקים חיים, דשניהם הולכים בדרך ישר דרך ה'. ולפי שהלך נח בדרך הישר בדרך אמת ניצול הוא וכל ביתו מהשחתת דור המבול, וטוב אחרית דבר מראשיתו דלפי שהיה טוב מראשיתו זכה לאחרית טובה שמכנו שם יצאה כל האומה הישראלית.

*

יש בתורה שלש פרשיות שנקראו על שמו של בן אדם: נח, בלק, פינחס. בלק הוא בכח הטומאה זה לעומת זה, שלפי המבואר בזהר הקדוש (ח"ג דף קיב, ב) היה חכם בכשפים יותר מבלעם הרשע, והוא גרם למעשה כובי בת צור וזמרי בן סלוא, אשר לולי שעמד פינחס ויקח רמה בידו לא נשתייר שריד ופליט משונאיהם של ישראל, כמו שהעיד עליו הכתוב (במדבר כה, יא) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, נמצא שבלק הביא חורבן העולם שהרי אי אפשר לעולם בלא ישראל (תענית ג, ב),

היה מפחד מזה, כמו שהשיב לשאלת תלמידיו מפני מה אתה בוכה, שיש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזו מוליכים אותי וכו' (ברכות כה, ב).

וכך הוא גם בעולם הזה, שהרבה דרכים יש לפני האדם, וכל אחד סובר לתומו שבדרך שהולך בה יגיע להתהלך לפני ה' באור החיים. כמה היו שחידשו דרך הלימוד כשחשבו שזו הדרך הטובה, ואילו עמדו היום לתחיה היו מתביישים בראותם התוצאות מן הדרך שיסדו. ואנו אין לנו אלא דרך האמת שסללו לנו התנאים הקדושים וחכמי הקבלה, ולאחריהם אחד היה הבעש"ט הקדוש אשר משמאי נחית, כשליח מן הכורא כל עולמים, להורות לעם ה' את דרך החסידות. כי בשביל לדעת איזוהי דרך ישרה צריך להיות בעל רוח הקודש, להיות צופה עד סוף כל הדורות אם זה יהא דבר המתקיים, שלא יטו ארחותם לסלף מני הדרך. וכבר כתב הרה"ק מקאמארגא זי"ע (היכל הברכה, פרשת פקודי למ, יח; אוצר החיים, פרשת כי תצא, מצות שילוח הקן) שפעם אחת בעת תפילת מנחה בכה הבעש"ט מאוד, ולשאלת תלמידיו ענה להם שראה מה יהא המצב בדורו של משיח, (ואינו רוצה לחזור ברבים על הדברים שאמר אז). ומי שאינו בר הכי, כשהוא מחדש דרך אף שנראה לעינים שזה מצליח, הרי שלאחר כמה שנים, או כמה עשרות שנים, נוכחים לדעת כי שקר נחלו. כי להכיר ולדעת מה יהא לדורי דורות לא יתכן בשכל אנושי רק עם שכל אלוקי.

על זה כוונת המדרש, שעל הפסוק הנ"ל כי אותך ראיתי צדיק לפני דהיינו שאתה שואל תמיד את דבר ה', ובכך זכית

השמים, ובכך הצליח להציל ולהעמיד את העולם עד לביאת המשיח.

והנה פרשת בראשית חלה ברוב השנים בחודש תשרי, ופרשת נח היא הפרשה הראשונה שקורין אחרי ירח האיתנים כשבא החודש חשון, שאז מתחילים זמן חדש בישיבות, ובאה ההוראה בפרשה זו לילך בדרכיו של נח מבלי להמשיך אחרי המתחדשים בדרכי הלימוד על פי סברותיהם. אם רצונך שבניך ישארו יהודים אל תלמדם אלא בדרך המקובל מאבותינו הקדושים עד למשה רבינו, כאשר עשה נח כפי מה שלמד ממתושלח שעוד קיבל מאדם הראשון את אשר דיבר ה' אליו ויגדה. וקבעו לקרות פרשה זו בימים אלו, ולהורות נתן שבאופן זה אנו מתחילים את הזמן ומקבלים עלינו עול תורה, ואז יזכנו השי"ת לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

ויעזור השי"ת בגלל אבות תושיע בנים, אנו זקוקים לרחמי שמים מרובים כי נהפכו עלינו סדרי בראשית, ובזכות אבותינו הקדושים שמסרו נפשם בפועל ממש יעזור השי"ת שחם ושלווה לא יהא להם בושח ובזיון על ידינו, ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך, ולא די בזה בלבד אלא שיהיו גם ולומדי תורתך לשמה, כלומר התורה שאתה נתת לנו, שהרי יתכן ללמוד תורה שאינה תורת ה' ח"ו. ותהא התורה שגורה בפינו. ויושיע השי"ת לכל בני ישראל בכל מקום שהם ובכל מקומות מושבותיהם, בכללות ובפרטיות, ברוחניות ובגשמיות בבני חיי ומוזוני ריחוי, ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו תחילה וראש לפדיון נפשנו, בגאולתנו גאולת עולם במהרה בימינו אמן.

ופינחם הציל את העולם מלהיות נמח כל היקום. גם נח הציל את העולם בזה שבזכותו ניצל מהמבול, ומצינו במדרש (דברים רבה יא, ג) שנח אמר למשה אני גדול ממך שניצלתי מדור המבול וכו' עיי"ש.

והצד השווה שבהם, שנח וגם פינחם [שעל שם שניהם נקראה פרשה בתורה] נוהרו מלחדש דבר בעצמם. לעומת זמרי בן סלוא שדרש היתר לעצמו, כמסופר בחז"ל (סנהדרין פב, א) תפשה בכלוריתה והביאה אצל משה, אמר לו בן עמרם זו אסורה או מותרת, ואם תאמר אסורה בת יתרו מי תירה לך וכו' עיי"ש, וכאמור זו הרשעות הכי חמורה כשבא לעשות מעשה מומאה עם היתר כביכול - לעומתו עמד פינחם לעשות רק כאשר קיבל ממושה רבינו, כמבואר בגמרא שם וירא פנחם בן אלעזר (במדבר כה, ז) מה ראה, אמר רב ראה מעשה ונוכר הלכה, אמר לו אחי אבי אבא לא כך לימדתי בדרתך מהר סיני הבעול את הנכרית קנאין פוגעין בו וכו' עיי"ש, שלא עשה דבר עד ששאל מפי משה רבינו, ועל סמך מה שלמד ממנו ברדתו מהר סיני. ואמר לו משה קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא, קריינא דאיגרתא דייקא, ולא על פי מה שקרא במודעות ובכתבי עת דרכים חדשים לבקרים, שמשחידים את האדם ומעוורים את עיניו, בכחינת (דברים מו, יט) כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים. וכמוהו גם נח לא הלך בעצת רשעים (תהלים א, א) זה דור אנוש, ובדרך חמאים לא עמד זה דור המבול, ובמושב לצים לא ישב זה דור הפלגה (בראשית רבה כו, א), שלא השגיח במה שכל אחד אומר ועושה על פי דעתו וסברתו, זה בכה וזה בכה, כי את האלקים התהלך נח כאשר שמע וקיבל מן

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

גדול הנהגה מיגיעו יותר מירא שמים

מהשגתינו, אך בדרך פשמות יש לבאר
הדין ודברים שהיה בין נח למשה רבינו.

מעלת אדם המעביר על מידותיו ועבודתו באה מתוך יגיעה וקושי

נקדים מה שכתב בספה"ק סידורו של
שבת (שורש ו, ענף ג, עלה ט-ד) לבאר
הגמרא (תענית כה, ב) מעשה ברבי אליעזר
שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע
ברכות ולא נענה, ירד רבי עקיבא אחריו
ואמר אבינו מלכינו אין לנו מלך אלא אתה,
אבינו מלכינו למענך רחם עלינו, וירדו
גשמים, הו' מרנני רבנן [שתפילות רבי
אליעזר לא התקבלו], יצתה בת קול ואמרה
לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה מעביר
על מידותיו וזה אינו מעביר על מידותיו.
ולכאורה צריך ביאור, כי אם זה מעביר על
מידותיו וזה אינו מעביר על מידותיו, הרי
שבדבר זה הוא גדול ממנו, ומפני מה
אמרה הבת קול שאין זה גדול מזה.

וביאר וז"ל, והענין הוא על דרך
שפירושהו חכמי אמת ז"ל כי הנה
יש בעובדי ה' שתי סוגי אנשים, א' הוא
הנקרא צדיק וטוב לו, כלומר שטוב ונוח לו
ויפה לפניו מאוד עבודת ה', כי נברא בטבע

בתוך"ק (בראשית ו, ט) אלה תולדות נח
נח איש צדיק תמים היה
בדורותיו את האלקים התהלך נח.

ברש"י, בדורותיו, יש מרכותינו דורשים
אותו לשבת, כל שכן שאילו היה
בדור צדיקים היה צדיק יותר, ויש
שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק
ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב
לכלום. וצריך ביאור כמה נחלקו, וביותר
יפלא על הדורשין לגנאי במקום שיש
לדרוש לשבת על אותו צדיק תמים שמצא
חן בעיני ה'.

איתא במדרש (דברים רכה יא, ג), נח אמר
למשה, אני גדול ממך, שניצלתי
מדור המבול. אמר לו משה, אני נתעליתי
יותר ממך, אתה הצלת את עצמך ולא היה
כך כח להציל את דורך, אבל אני הצלתי
את עצמי והצלתי את דורי כשנתחייבו
כלייה בעגל וכו', למה הדבר דומה, לשתי
ספינות שהיו בים והיו בתוכן שני קברניטין,
אחד הציל את עצמו ולא הציל את ספינתו
ואחד הציל את עצמו ואת ספינתו, למי היו
מקלסין, לא לאותו שהציל את עצמו ואת
ספינתו, כך נח לא הציל אלא את עצמו
אבל משה הציל את עצמו ואת דורו. ע"כ.
ובודאי שהם ענינים גבוהים למעלה

הריהו קשור בעבותות לגשם וחומר ולכן קשה לו מאד מאד להתעלות ולעדן נפשו, והוא צריך לעמוד במלחמה כבדה על כל מצוה קלה ועל כל מדה טובה. ולכן אדם כזה חשוב יותר ממי שזוכה למדרגותיו כירושה מבית אבות וזוכה להתעלות בלי יגיעה והתאמצות [ואתי שפיר מאמרם ז"ל (ברכות ז, א) דצדיק טוב לו היינו צדיק בן צדיק, דכיון שהיו לו אבות קדושים לכן יש לו סייעתא דשמיא ועבודתו באה לו בניקל ובטוב, וכן הוא להיפוך].

ובאמת רבי אליעזר ורבי עקיבא היו כעת שוים במדרגותיהם ולא היה זה גדול מזה, אלא שרבי עקיבא היה בן גרים (שער הגלגלים, הקדמה לו) ונולד במוג רע וכדמצינו (פסחים מט, ב) שאמר, כשהייתי עם הארץ אמרתי מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור. ולעומת זאת רבי אליעזר היה בנו של הורקנוס שהיה מגדולי הדור ואדם נכבד (עיין אבות דרבי נתן ו, ג; פרקי דרבי אליעזר, פרק א), והוא זכה לנשמה קדושה מאד ועליו ביקש משה רבינו ע"ה יהי רצון שיצא זה מחלצ'י (במדבר רבה יב, ז), ואיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק ב) שהיו יוצאות מרבי אליעזר קרני הוד כמו אצל משה רבינו. והוא לא היה צריך לעמול על מדרגותיו הגבוהות כמו רבי עקיבא.

וזו המכוון, לא מפני שזה גדול מזה, כי כעת שניהם שוים במדרגותיהם, אלא שזה מעביר על מידותיו וזה אינו מעביר על מידותיו, רצ"ל שרבי עקיבא היה צריך עבודה קשה ויגיעה כבדה לעבור על מדרותיו ועל טבעו שנולד בהם על מנת להגיע למדרגות אלו, ולכן יש לזה חשיבות מיוחדת, מה שאין כן רבי אליעזר שהגיע למדרגותיו עם יגיעה פחותה יותר, ולכן

תולדתו במדת הטוב, וכוחי גופו ומוגי טבעו מעת תולדתו נוטה ונמשך אחרי הטוב, ומעולם חפץ באהבת בוראו ולעשות לו תענוג ונחת רוח בכל מה שיוכל, ואין לו מניעה מצד גשמיות גופו שהוא עפר מן האדמה ונוטה לחומריות ולתאוות וכו'.

והסוג השני הוא בהיפך ממש מזה, כי הוא נברא בטבע ומוג רע למאוד, וכח הגוף שבו נוטה ונמשך אחרי חומריות העולם הזה ותאוותיו וחפץ להתעלם באהביו, ולא יערב לו כלל עבודת ה' יתברך כי רתה בו גשמיות עפר הארץ ונמשך אחר שורשו, וכשהוא רוצה בכח נשמתו ושכלו לעבוד לבוראו ולפרוש מכל התאוות ונופת צוף העולם הזה מחמדי גופו, מה מאוד קשה לו לעבור על תאוותיו וחמדת לבבו שבו מיום הולדו, ואוי לו מיצרו הקשה העומד לנגדו בכל כוחו ומבקש לטורדו מן העולם וכו', ומאוד תיקר נפש האדם הלו אצל הבורא ב"ה, עבלה"ק.

על פי זה מבאר בהמשך דבריו, דמי שאביו ואמו הם יראים ושלמים ומתנהגים בקדושה וטהרה כיאות, אזי אף שגם הוא צריך לעמול ולהתייגע בעבודת ה', אבל סוף כל סוף זכות אבותיו מסייעתו בכך שהמשיכו לו בלידתו נשמה גבוהה ממקור קדוש שיוכל על ידי זה להתעלות במדרגות בעבודת ה' באופן קל יותר משאר אנשים, ואם ישכיל לשמור עצמו בקדושה ובטהרה כפי שהורגל בבית אביו, לא יבוא לידי נסיונות קשים כל כך.

מה שאין כן מי שבא מבית של אנשים פחותים ונולד לאב ואם פשוטי עם אשר הן בעוון חוללתי ובחטא יחמתני אמי (תהלים נא, ז), אזי כיון שכל שורש נשמתו בא ממקום נמוך והוא נולד כאדם מגושם,

ומשובח כלל, אדרבה עליהם אמר דוד המלך (תהלים נא, ז) ובחטאי יחמטני אמי. אלא שהוא בעצמו טרח ועמל והתייגע לילך בדרך טובים ולקיים תורה ומצוות ודברי חכמים, עד שהתעלה במעלות הצדיקים.

בוה מבאר הא דאיתא בחז"ל (קידושין לג, ב), והביטו אחרי משה עד כואו האהלה (שמות לג, ה), ר' אמי ור' יצחק נפחא, חד אמר לגנאי וחד אמר לשבח וכו'. ובמדרש (שמות רבה מה, ד) איתא, שהיו אומרים אז על משה רבינו אשרי יולדתו. ולכאורה הוא פלא על אלו שדרשו זאת לגנאי. ולהג"ל יבואר, דאדרבה כיון שאמרו עליו אשרי יולדתו, והיינו שנולד בקדושה וטהרה לעמרם ויוכבד, וכדכתיב (שמות ב, ב) ותרא אותו כי טוב, וברש"י, כשנולד נתמלא הבית כולו אורה, לכן דרשוהו לגנאי וסברו שאין שום רבותא ומעלה בקדושתו ובמה שזכה לדבר עם השכינה פנים אל פנים, כי הלא מעולם לא היה צריך להתייגע ולעמוד במלחמה היצר. עכ"ק עיי"ש עוד באריכות.

צדיק שעמד במלחמת היצר מתקבלים דברי תוכחתו

איתא בספרים הקדושים (עין אור החיים הק', פרשת ראה יא, כו), שלומר תוכחה לבני ישראל יכול רק צדיק כזה שהיה צריך לעמול ולהתייגע על עבודתו ביגיעה עצומה ולעמוד במלחמת היצר, כי השומעים יקבלו את דבריו כמה צריכים להתרחק מן העבירה ולהתדבק בתורה ומצוות, מה שאין כן צדיק כזה שמעולם לא עמד בפני נסיון קשה ושמלירתו נמשך לקדושה ולעבודת ה', יהא קשה לאנשים

התקבלה תפילתו של רבי עקיבא להוריד גשמים.

וזהו שאמרו חז"ל (ברכות ה, א) גדול הנהגה מוגיעו יותר מירא שמים, שגדול וחביב לפני הקב"ה זה הנולד במזג הרע ונהגה מוגיעו שיגע וטרח עצמו לקיים מצוות בראו, ועל ידי יגיעתו ועמלו נתעלה בעבודת ה', יותר מירא שמים, רצ"ל יותר ממי שהוא ירא שמים בטבעו מבית אבותיו ואינו צריך ליגיעה.

לבן אמרו חז"ל (בבא מציעא פה, א), כל המלמד את בן עם הארץ תורה אפילו הקדוש ברוך הוא גזור גזירה מבטלה בשבילו, שנאמר (ירמיה טו, יט) ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה. דכיון שמלמד תורה לבן עם הארץ דייקא, שהוא צריך לעמול ולהתייגע לאין שיעור בשביל לזכות להשגת התורה, עד שזהו אצלו כשינוי מטבעו ומהותו, לכן יש בכוחו לפעול לבטל גזירת עליון כביכול, וממעם זה היה בכוחו של רבי עקיבא דייקא לבטל הגזירה ולפעול ירדת הגשמים. עכתודה"ק בתוספת ביאור.

יש צדיק קדוש מרחם יש צדיק שהתייגע על מדרגותיו

בחנינה זו איתא גם מהמגיד מדובנא וצ"ל (אהל יעקב, פרשת בלק, ד"ה במדרש לא הניח), דיש צדיק שהוא קדוש מרחם ונולד טוב מבטן אמו, בבחינת הכתוב (ירמיה א, ה) במרם אצרך בממן ידעתך ובמרם תצא מרחם הקדשתך, וצדיק כזה מטבעו שואף לקדושה ולקירבת אלקים. ולעומת זאת יש צדיק אשר מצד תולדתו אינו מעולה

כאשר חזר הצייר והציור בידו, התבונן המלך והשתומם לראות בדמות את כל המדות הרעות והמגוננות שבעולם, והבין המלך שהצייר זלזל ולא דייק במלאכתו, וצוה להורגו. ושלה עוד צייר אחר אל המדבר וצוה עליו להקפיד לצייר את דמותו של משה באופן הראוי.

בשהגיע הצייר השני אל המדבר נתיירא מאד שמא לא יצליח במלאכתו ויהרגו גם אותו, וניגש אל משה רבינו ויספר לו את כל הדברים, ושאל אותו למה פניכם נראים רעים עם מדות מגוננות ורעות. השיב לו משה רבינו, וכי רבותא וחידוש להיוולד כמבע עם נפיות ורצונות לצד הטוב, הרי גם בעל חי עושה כפי טבעו, ואכן כל הסימנים והשרטוטים מוכיחים שיש לי נשמה גרועה, שכן רק בכוחות עצמי עמלתי ונתייגעתי בשביל להגיע לכל המדרגות.

לבן כשאמר נח למשה רבינו אני גדול ממך, כי הרי ניצל מן המבול והקב"ה אמר לו (בראשית ז, א) כי אותך ראיתי צדיק לפני ברור הזה, ויש לו מעלה שנולד בקדושה ומעולם לא נמשך לחטא אלא לטובה ולקיום דברי השי"ת, השיב לו משה רבינו, אני גדול ממך, דאין זה רבותא להיות צדיק כשאין שום נסיון ושום משיכה לחטא, ואדרבה אני זכיתי להציל את עצמי ואת דורי, דכיון שהייתי צריך לעמוד ולהתייגע על מדרגותי ולעמוד במלחמה היצר, דין גרמא שהיו דברי התוכחה שלי נשמעים באוזני בני ישראל ועל ידי זה התעוררו כולם למוטב, ואף גזירת הכליה נתבטלה וכאמור דהמלמד את בן עם הארץ תורה אפילו הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה מבטלה בשבילו.

פשוטים לקבל את דבריו, ויאמרו לו, הרי מעולם לא עמדת בפני תוקף היצר הבוער כאש ולא היו לך נסיונות כבדים מנשוא, והיאך זה תבוא להוכיח אותנו וללמדנו להתרחק מן היצר הרע.

בן נרמו בכתוב (קהלת ז, ה) טוב לשמוע גערת חכם מאיש שומע שיר כסילים, רצ"ל שטוב לשמוע גערה ותוכחת מוסר מחכם כזה שהוא בעצמו היה מתחילה איש שומע שיר כסילים, שהיו לו נסיונות וקשיים בעבודת ה' והיה צריך לעמוד בקשרי מלחמה כבודה עם יצרו הרע, כי כאשר הוא אומר דברי תוכחה על גנות החטא ומעלת ההתדבקות בה' כפי שלמד מנסיון חייו, הרי דבריו מתקבלים על לב השומעים.

מעלתו של משה רבינו שחיה צריך להתייגע בעבודת ה'

יש לומר שבוה היה החילוק בין נח למשה רבינו, כי נח נולד ירא ושלם, כדרכיב בלידתו (בראשית ה, כט) ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה ה', מה שאין בן משה רבינו, דאף שנתמלא הבית אורה בלידתו כנ"ל, הלא ידוע הא דאיתא בספה"ק אור פני משה (פרשת חקת, ד"ה זאת חקת) ובעוד ספרים הקדושים (עין דגל מחנה אפרים, פרשת תשא, ד"ה וראו בני ישראל; קדושת לוי, פרשת תרומה, ד"ה למה במנורה ועוד), שבימיו של משה רבינו היה מלך אחד אשר שמע את כל אשר עשה משה נפלאות ותעצומות, וכיון שהיה מכיר ומבין בחכמת הפרצוף שלח צייר אומן אחד אל המדבר כדי שיצייר את דמות דיוקנו של משה.

פְּלוּגַת הַפִּילוֹסוֹפִים וְהַחֲכָמִים בְּדֶרֶךְ הָעֲבוּדָה הַמְעוּלָה

בענין זה איתא ברמב"ם (שמונה פרקים, פרק ו') שנחלקו הפילוסופים והחכמים בדרך עבודת האיש הישראלי, והפילוסופים סוברים שעיקר העבודה הוא שהאדם ימאס לגמרי ברע עד שלא יוכל לסבול ולא תהיה לו שום משיכה לעניני טומאה ותאוות ושאר דברים האסורים, שכל אלו יהיו מאוסים אצלו בתכלית המיאוס ולא יתאוה אליהם כלל, מפני שעצם התשוקה לרע היא תכונה רעה בנפש.

אמנם החכמים חולקים על דרך זו, ולשיטתם אם יתבטל כח המתאוה מן האדם ולא תהיה לו שום תאוה לגשמיות, אזי צדיק מה פעל, דהלא יש לו להשי"ת רבוא רבבן לשמשותיה, מלאכיו עושי דברו באימה וביראה שאין להם שום נסיון ושום מניעה ושום משיכה ותשוקה לתאוות מגונות והבלי עולם הזה, וכל תכלית בריאת האדם הוא שיצטרך ללחום ביצרו ולשבר את המכע על ידי שיתגבר על תאוותיו ומשיכותיו לרע. והרמב"ם שם הביא מדברי חז"ל (סוכה נב, א) דכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו וכו', דמשמע שמדרגה זו חשובה יותר כשצריך להתגבר על יצרו ולהילחם בו, עיי"ש.

וזקת"ק זי"ע ביישמת משה (פרשת ראה, ד"ה הפטרה) כתב להכריע, שהתחלת עבודת האדם בוודאי צריכה להיות כשיטת החכמים, כי אם כבר מלידתו יהא נוצר מבטן אמו בגוף קדוש ונשמה גבוהה בלי שום משיכה לגשמיות, הרי יהיה כמלאך

מצבא מרום שאין לו בחירה ונמצא שלא תיקן עצמו במאומה. והשי"ת יצר את האדם ככוונה מיוחדת שיהא פרא אדם יולד (אויב יא, יב) בתאוות אכילה ושתיה ובצע כסף וגאווה ושאר תאוות טמאות כבהמה וחיה, וכל יעורו ותפקידו להתגבר על יצרו ולהכניעו ולהפוך חומר לצורה ולעבוד על עצמו כמצוות ומעשים טובים עד שלבסוף ישבר כח המתאוה וגופו החשוך, ואז יגיע למדרגה עליונה אשר לא ידע דבר רע, וכל ענין רע יהא משוקץ ומתועב אצלו בלי שום משיכה, ובוה יוסיף כח בפמליא של מעלה כביכול, עיי"ש בדב"ה ק.

וי"ש לומר שבזה נחלקו חכמינו אם לדרוש את נח לשבח או לגנאי, כי כאמור היה נח צדיק תמים מלידתו, והדורשין לשבח סברו שזו היא מעלתו הגדולה שמעולם לא היתה לו משיכה לחטא ולשום דבר רע, והוא כולו קודש קדשים לילך בדרכי ה' ולעשות רצונו.

אבל הדורשין לגנאי אמרו, שבאופן כזה אין שום רבותא בעבודתו, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, כי אצל אברהם אבינו מצינו (נדרים לב, א) שרק בהיותו בן שלש הכיר את בוראו, ויש אומרים שבהיותו בן מ"ח שנים (בראשית רבה ל, ח). והיינו שבכוחות עצמו היה צריך להתגייע ולעמוד במלחמה נגד אנשי דורו עובדי האלילים ולעמוד בעשרה נסיונות, ורק כאשר העבודה באה מתוך יגיעה ועמל אזי יש בזה חשיבות גדולה ובכחינת גדול הנהגה מיגיעו כפו יותר מירא שמים.

מתוך ד"ק בעידן רעוא דרעוין
ש"ק פרשת נח תשנ"ז

לזכות רפואתו השלימה של
הרב עמוס חיים כמוס בן פורטונה
בזכות תפילת רבים השוי"ת ישלח לו עזרו מקודש לרפאותו ולהחלימו
בבריות גופא ונהורא מעליא לאורך ימים ושנים בתוך שאר חולי ישראל



הרה"ח ר' **חיים גרשון לידר** הי"ד

ירושלים

לעילוי נשמות

אביו הרה"ח ר' **לוי יצחק** ב"ר שלמה זלמן ז"ל

נלב"ע ביום י' מרחשון תשמ"ח

וזקנו הרה"ח ר' **שלמה זלמן** ב"ר מרדכי ז"ל

נלב"ע ביום י' מרחשון תש"ח

תנצב"ה



מרת **שרה ברכה** בת רחל ז"ל

נלב"ע ביום ב' מרחשון תשע"א

מרת **מזל טוב** בת חנה ז"ל

נלב"ע ביום ב' מרחשון תשע"ח

תנצב"ה

לעילוי נשמות

מוה"ר **יצחק** בן סולמנה ז"ל

נלב"ע ביום ט' מרחשון

וזוגתו מרת **נחמה** בת אלגרה ז"ל

נלב"ע ביום י"א מרחשון



הר"ר **מיכאל פרינץ** הי"ד - נתניה

לעילוי נשמות

אביו מוה"ר **ישי** ב"ר משה ז"ל

נלב"ע ביום י"א מרחשון תשע"ג

תנצב"ה



הר"ר **שלמה חזן** הי"ד - נתניה

לעילוי נשמות

אביו מוה"ר **יחזקאל** בן סלמן חזן ז"ל

נלב"ע ביום י"א מרחשון תשע"ד

ואמו מרת **שרהם** בת ויקטוריה ואליהו ז"ל

נלב"ע ביום ט"ז אלול תשע"ט

תנצב"ה

המחותנים, הרה"ח ר' יהושע ליברמן הי"ו

אלעד

והרה"ח ר' יהודה אליהו שולדינר הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח יקותיאל יהודה ליברמן שיחי

ובתו הכלה תחי' לרגל שמחת נישואיהם במזל טוב

החתונה אי"ה ביום שני הבעל"ט, ח' במרחשון, באולם 'היכל רוזנברג' קרית צאנז נתניה

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

הרה"ח ר' הלל מנחם הכהן ישראל הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לזכות בתו תחי' לרגל שמחת נישואיה במזל טוב

עב"ג המו"מ בתויר"ש הבה"ח החבר יהושע איימער שיחי

בן הרה"ח ר' ישראל שלמה הי"ו

החתונה אי"ה ביום שלישי הבעל"ט, ט' במרחשון, באולם 'היכל רוזנברג' קרית צאנז נתניה

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

הרה"ג ר' אביגדור יהודה כהן שליט"א

ירושלים

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח יעקב חנניה שיחי

לרגל שמחת נישואיו במזל טוב

עב"ג תחי' בת הרה"ג ר' אהרן בינט שליט"א

החתונה אי"ה ביום רביעי הבעל"ט, אור לי"א במרחשון, באולם 'פוראנהד' בית שמש

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

משפחת שנק הנכבדה הי"ו

לעילוי נשמות

אביהם הרה"ח ר' יהודה ב"ר צבי ז"ל שנק - מנכבדי ק"ק קרית צאנז נתניה

נלב"ע ביום ט' תמוז תשס"ז

ואימם מרת מלכה ב"ר משה דוב ז"ל

נלב"ע ביום ה' מרחשון תשס"ו

ואחותם מרת הינדא ב"ר יהודה ז"ל הלר - נלב"ע ביום א' דראש השנה תש"פ

תנצב"ה